

Безкоровайна Л.С.

*Харківський національний автомобільно-
дорожній університет*

м. Харків, Україна

e-mail: lsbez_k_52@gmail.com

Штиленко О.Л.

*Харківський національний технічний
університет сільського господарства,*

м. Харків, Україна

e-mail: shtylena@gmail.com

**ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА
ТА ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ПІД ЧАС ОВОЛОДІННЯ ОСТАННІМИ КОМУНІКАТИВНИМИ
НАВИЧКАМИ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ**

Є загальновизнаним, що процес комунікації неможливий без такого виду взаємодії між особами як спілкування.

Під спілкуванням психологічна наука традиційно розуміє «складний багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів між людьми, породжуваний потребами спільної діяльності, який включає в себе обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини» [3; 213].

Оскільки спілкування між людьми може здійснюватись у різних видах та формах: безпосередньо та дистанційно, між двома чи декількома або навіть багатьма особами, шляхом послідовного обміну письмовими повідомленнями та за рахунок прямого мовного контакту тощо, слід перш за все визначитись, який вид та яка форма спілкування є найбільш прийнятною у навчальному

процесі зокрема під час оволодіння іншомовними студентами за допомогою викладача комунікативними навичками початкового рівня.

На думку автора слід вважати абсолютно природним те, що у даному випадку викладачу на цій стадії навчання слід зосередитися на таких видах мовної діяльності як говоріння і аудіювання. На користь зазначеного твердження вказує саме те, що спілкування між людьми в усній формі може протікати тільки при безпосередньому контакті та шляхом обміну мовними повідомленнями.

На жаль існуюча нині практика навчання студентів-іноземців усній мові має цілий ряд істотних недоліків, до числа яких можна віднести захоплення некомунікативними і умовно-комунікативними вправами: читання заздалегідь написаних монологів, заучування монологів і діалогів, переказ тексту, "відповіді" на заздалегідь написані питання, відсутність вільної бесіди, пасивна роль студента при спілкуванні з викладачем тощо [1; 75]. Подібні види роботи не повною мірою забезпечують комунікативно мотивоване спілкування, яке, зокрема, припускає орієнтацію на взаємовідносини учасників спілкування в нових ситуаціях, розвиток мовної активності і самостійності учнів [4; 76].

Саме тому головною метою викладача є організація навчання комунікативним навичкам начального рівня таким чином, щоб викладач сприймався іншомовними студентами не як «наглядач за комунікацією», а як безпосередній учасник цієї ж комунікації, не як особа, яка вимагає зазубрювати певний набір лексико-синтаксичних конструкцій, а потім механічно відтворювати їх, а як людина, що збуджує творчу фантазію студента, змушує його імпровізувати, стимулює творчий підхід до навчального матеріалу.

Особа викладача – це складне поєднання професійних, ділових, моральних і вольових якостей, а також його ціннісних орієнтирів і психологічних станів. Саме особистісні якості викладача є тим важливим суб'єктивним чинником, який визначає ефективність усієї учбово-виховної праці в навчальній групі. У багатьох випадках саме особа викладача служить своєрідним стимулом у вивченні іноземної мови у ЗВО. Якщо бути точним, то

не самі особистісні якості людини визначають ефективність навчання, а та особлива атмосфера "душевного підйому", яка створюється в учбовій групі, якщо викладач має набір певних якостей.

Не можна забувати, що викладач іноземної мови дуже часто є і куратором студентської групи, у функцію якого входить здійснення виховно-освітньої роботи. Найбільш важлива частина роботи на початковому етапі навчання – адаптація студентів до умов ЗВО, ознайомлення з новими вимогами і правилами, привчання до самостійності, зміцнення віри у свої сили. Усе це можливо, тільки якщо викладач користується довірою і авторитетом в студентському колективі. Ефективність вивчення нової мови багато в чому є наслідком доброзичливої атмосфери в групі, морального клімату, установкою на взаємодопомогу і підтримку. Індивідуальний підхід дозволяє кураторові виявити спрямованість особи студента, зрозуміти його інтереси, рівень бажань і більше усвідомлено проводити не тільки виховний процес, але і будувати навчання мові з урахуванням індивідуальних і психологічних схильностей студента. Найголовніше – прищепити здатність до самоконтролю, здійснення якого "покликане тримати людину у рамках громадських вимог і пов'язане з постійним подоланням протиріч між особистими бажаннями, перевагами і соціальними обов'язками, моральними нормами, загальноприйнятими в цьому суспільстві" [2; 266].

Список особових якостей, якими в ідеалі повинен володіти сучасний викладач, може бути досить широкий, до числа найважливіших можна віднести активність, великодушність, уважність, витримку, гнучкість, делікатність, дбайливість, креативність, чуйність, порядність, терплячість, чесність.

Справедливість в оцінці знань також ставиться багатьма студентами на одне з перших місць в переліку доброчесностей викладача. Несправедлива оцінка може надовго серйозно займатися вивченням мови. Викладачеві необхідно бути щирим, говорити правду про недоліки в роботі студента, налаштовувати його на подолання труднощів. Викладач повинен уміти розкрити потенціал студента, створити на уроці атмосферу вільного

спілкування: стимулювати бажання висловитися, посперечатися, довести свою точку зору. Викладачеві необхідно уміти контролювати цей стихійний процес, вчасно пропонуючи необхідний мовний і мовленнєвий матеріал, коментуючи помилки, пропонуючи свої варіанти реплік. При цьому мова викладача має бути зразковою, природною, нормативною і в той же час доступною для студентів.

Окрім перерахованих якостей дуже велике значення для студентів має комплекс візуальних елементів, пов'язаних із зовнішнім сприйняттям викладача: його одяг, голос, макіяж, манери, жести, міміка, запах. Ці чинники також дуже впливають на встановлення довірливих особистих стосунків між студентом і викладачем. Як бачимо, вимоги, що пред'являються до викладача, досить широкі і різноманітні. Саме тому викладач повинен постійно працювати над собою з метою підвищення своєї професійної кваліфікації. Справжній викладач відрізняється прагненням до постійного самопізнання і самовдосконалення.

Отже, важливим чинником формування необхідних умов для успішного навчання усному спілкуванню на іноземній мові є сам викладач. Між викладачем і студентом встановлюються особливі стосунки, від характеру яких залежить або створення атмосфери довіри і взаєморозуміння, або неприйняття і відторгнення як самого викладача, так і його предмета. Якщо викладач зумів розвинути необхідні особистісні якості, став справжнім професіоналом у своїй справі, то він зможе забезпечити високий рівень підготовки студентів з іноземної мови і кінець кінцем виростити гідного фахівця сучасного рівня.

Література:

1. Акишина А. А., Каган О. Е. Учимся учить: Для преподавателей русского языка как иностранного. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: Рус. яз. Курсы, 2002.– 256 с.
2. Гримак Л. П. Резервы человеческой психики: Введение в психологию активности. – М.: Политиздат, 1987. – 286 с.
3. Краткий психологический словарь/Сост. Л. А. Карпенко; Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.
4. Федотова Н. Л. Методика преподавания русского языка как иностранного (практический курс). – СПб.: Златоуст, 2013. – 192 с.